

sades als murs laterals. Està capçada per un absis carrat. La porta és situada a la façana de ponent. Consta d'un arc de mig punt sostingut per dues columnes amb capitells decorats amb motius vegetals i geomètrics. Està protegida per un guardapols i al damunt hi ha un ull de bou. Està coronada per un gran campanar de cadireta.

RUINES DEL CASTELL DE MALDÀ.

CASTELL DE MALDÀ

El nucli antic del poble està situat en un turonet i en el seu cim es troba el castell. El primitiu fou construït al segle XI però ha patit diverses modificacions i ampliacions durant la seva existència. L'any 1833, un escamot de carlins van destruir-lo quasi totalment. En restaren les parets mestres, la gran sala dels arcs i petites parts d'algunes dependències. El castell rebé la qualificació de *Bé Cultural d'Interès Nacional*. Una restauració recent permet que el conjunt sigui visitable i que es pugui utilitzar la gran sala dels arcs.

Text i fotos: Joan Codina i Bernaus

BIBLIOGRAFIA

Catalunya romànica, vol. XXIV, el Segrià, les Garrigues, el pla d'Urgell, la Segarra i l'Urgell.
Guies Catalunya romànica, vol. 15, la Segarra, l' Urgell i la Conca de Barberà.
Fulletons de Turisme i Viquipèdia.

AARS

AMICS DE L'ART ROMÀNIC DE SABADELL

Núm. 170

26 de febrer de 2017

L'URGELL

CIUTADILLA

El poble de Ciutadilla està situat a la riba esquerra del riu Corb, a 515 m d'altitud, en una zona aturonada de la serra, que domina les valls del riu Corb i de la riera de Boixerons. El poble es formà a redós del castell i va

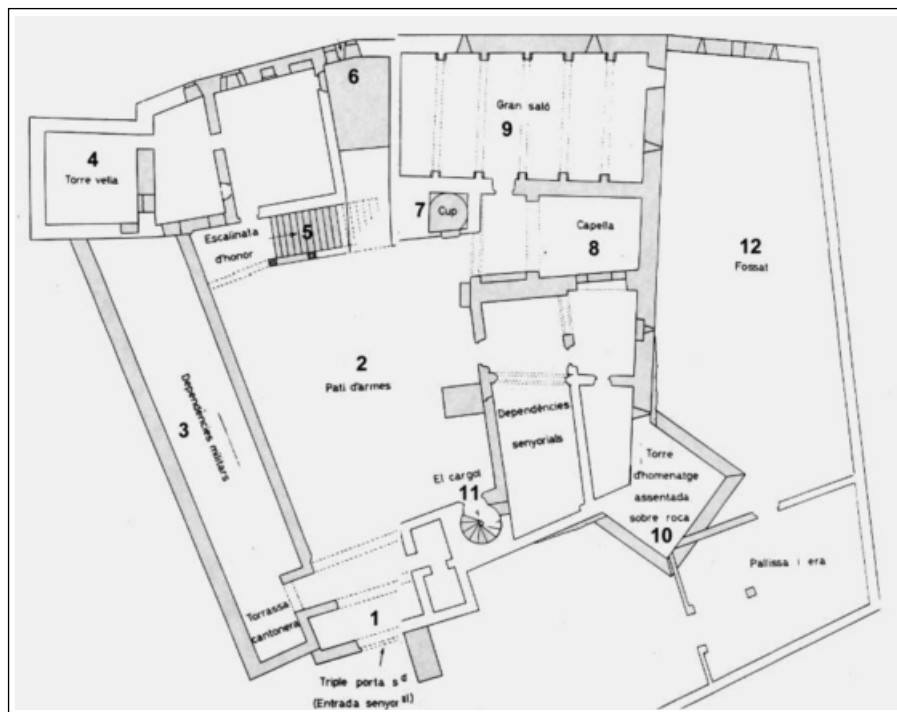
CASTELL DE CIUTADILLA.

anar creixent de dalt a baix. A part del castell és remarcable l'església parroquial de Sant Miquel, del segle XVI, d'estil gòtic. És d'una sola nau amb volta de creueria, sense absis i voltada per una cornisa amb permòdols esculpits. A l'interior de la nau hi ha un bonic sarcòfag gòtic del mateix segle, de la família dels Guimerà. També cal fer menció de l'Ajuntament (casa rural d'estil renaixentista) i de tres cases pairals (cal Maimó, cal Freixador i cal Valls) renaixentistes, que daten del segle XVII.

CASTELL DE CIUTADILLA

El primer document que cita el castell és de l'any 1029. Hi consta com a senyor jurisdiccional, Guerau de Guimerà. El 1380 Gispert de Guimerà, comprà la plena jurisdicció (civil i criminal) de tot el terme de Ciutadilla. Més endavant, al segle XVI, els Guimerà conservaren tota l'estructura exterior originària, però varen fer una profunda reforma de l'interior per convertir-lo en un palau residencial.

Josep Meca-Caçador i de Cartellà, baró de Castellar del Vallès, es casà l'any 1702 amb Isabel de Cardona Rocabertí i Guimerà i passà a ser el

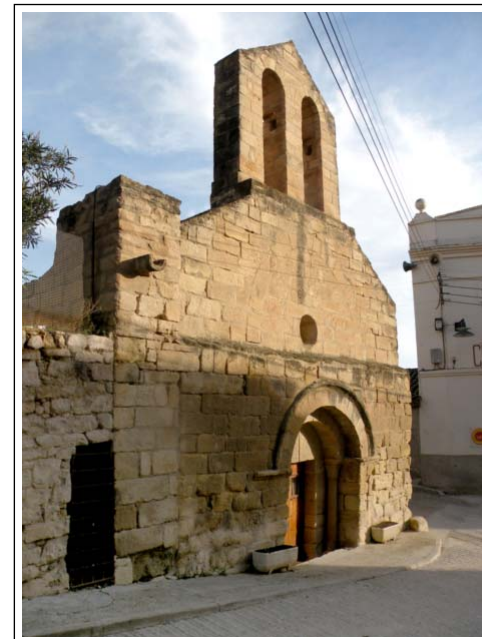
CASTELL DE BELLCAIRE D'EMPORDÀ. Planta extreta de Viquipèdia.

romàniques, del segle XIII. Consten d'una caixa decorada amb escuts heràldics, suportada per quatre columnes que es recolzen damunt d'un sòcol i d'una tapa de dues vessants. L'altra sepultura és gòtica, amb una composició similar però més decorada i col·locada dins d'un arcosoli ogival.

El claustre té forma trapezoïdal i va ser bastit en diverses èpoques. Les ales sud i est són del segle XIII. La sud és la típica romànica amb capitells decorats. La de l'est és la clàssica cistercenca amb tres arcs de mig punt sostinguts per dobles columnes i capitells decorats, un ull de bou al damunt i tot plegat coronat per un arc apuntat, recolzat amb pilars. L'ala nord, del segle XIV, és d'un magnífic estil gòtic amb finestrals de traceria. Conté la portalada de la sala capitular que és de la mateixa època i estil. També hi ha la porta d'accés a l'església, més moderna, del segle XVIII. L'ala oest fou bastida durant els segles XV i XVI. La sala capitular, del segle XIV, és coberta amb volta de creueria, hi ha l'imatge de la Mare de Déu de la Pietat del segle XV, atribuïda a Pere Joan, i també diverses làpides sepulcral d'abadesses.

MALDÀ

El castell i el terme van tenir com a primers senyors els Cardona, que al segle XI varen colonitzar l'entorn. Després de diverses alternances de possessió entre aquests senyors i els comtes de Barcelona, els Cardona, l'any 1450, el varen vendre al senyor de Ponts. Més tard, encara hi hagué dues vendes. El 1766 el rei atorgà el títol de baronia. Per successives herències va passar als Vilallonga, barons de Segur, que en són els actuals titulars.

SANT PERE DE MALDÀ

Probablement només era una capella de la vila, ja que està fora del casc antic. És un edifici romànic, del segle XII, d'una sola nau coberta amb volta de canó i reforçada per quatre arcs torals sustentats per semi columnes ados-

SANT PERE DE MALDÀ

SANTA MARIA DE VALLBONA DE LES MONGES. Claustre.

nau, també sostingut per trompes, bastiren, més tard, al segle XIV, un bellíssim cimbori campanar octogonal gòtic, amb finestrals ogivals de traceria i una coberta piramidal. Acull la resta de les campanes.

L'accés des de l'exterior es fa per mitjà d'una notable portalada del segle XIII, situada al braç esquerre del transsepte. Està inserida en un cos sobresortit i consta de cinc arquivoltes de mig punt, en gradació, sostingudes per columnes i capitells amb decoració vegetal. Al timpà hi ha la figura de la Mare de Déu amb el Nen, entronitzada i flanquejada per dos àngels turiferaris. Corona la portalada una cornisa, en forma de frontó, amb arcuacions cegues sostingudes per mènsules esculpides.

A l'interior del temple tenim, a l'absis central, els sarcòfags del segle XIII, de la reina Violant d'Hongria i de la seva filla Sança, així com la imatge de pedra policromada de la Mare de Déu del Cor, feta per Guillem Seguer, al segle XIV. A l'absidiola dreta hi ha el sepulcre dels senyors de Guimerà, del segle XIII. A la nau hi ha làpides sepulcral d'abadesses, dels segles XIV al XIX. També hi trobem la capella del Corpus del segle XIV i el cor de les monges, separat del creuer per una reixa de ferro forjat.

A la plaça exterior del monestir, que era el cementiri fins al segle XIX, hi ha, adossades al mur de l'església, cinc sepultures de pedra. Quatre són

senyor de Ciutadilla. Poc després rebé del rei el títol de marquès de Ciutadilla. El palau es conservà en bon estat fins el 1835. A partir de llavors començà un procés de degradació, però encara fou habitat fins el 1908, moment en què s'enderrocà parcialment i fou abandonat. Des de fa alguns anys es va constituir un patronat, el *Grup d'Amics del Castell de Ciutadilla*, que a poc a poc, han anat fent obres de manteniment i restauració del castell.

La fortificació, situada al cim del turó, és de planta trapezoïdal. Al costat sud es troba la porta d'accés, al nord-oest una torre quadrada i al sud-est la torre de l'homenatge. Aquesta torre està assentada sobre roca. És quadrada i consta de set plantes. A les superiors hi ha finestres renaixentistes. A l'interior del castell-palau hi ha el pati d'armes, també trapezoïdal i al seu redós totes les dependències. Les senyoriales són als costats nord i est i s'hi accedia per una sumptuosa escalinata molt decorada.

REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE VALLBONA

L'origen del monestir, documentat l'any 1154, es deu a agrupacions mixtes d'anacoretas liderades per Ramon de Vallbona, que seguien una regla inspirada en la benedictina. Poc més tard els homes marxaren a unes terres cedides pel comte Ramon Berenguer IV. El 1172 vingueren quatre monges del monestir cistercenc de Tulebras (Navarra), que era el primer en terres

SANTA MARIA DE VALLBONA DE LES MONGES. (Foto: Lluís Fernández)

hispaniques de la branca femenina de l'orde i, juntament amb altres dones es constituí una comunitat cistercenca.

MONESTIR DE VALLBONA DE LES MONGES.

Reberen grans donacions dels reis i de la noblesa i les possessions foren augmentant ràpidament. Al segle XIII es constituí la baronia de Vallbona, que en tenia la jurisdicció el monestir. Durant els primers tres segles, l'abadia va tenir una gran vitalitat: hi entraren filles de la principal noblesa catalana; dessecaren la vall que era pantanosa; varen promoure la

construcció de granges i pobles i també crearen diverses filials. El 1380 l'abadessa comprà al rei Pere III, la plena jurisdicció (civil i criminal) de totes les seves possessions. En aquesta època la comunitat, la formaven unes 150 monges.

VALLBONA DE LES MONGES. Planta (Guies del Romànic).

Al segle XV es produí un cert declivi, agreujat al segle següent per les disposicions del concili de Trento, que prohibien l'existència de monestirs femenins en llocs isolats. L'any 1573 s'enderrocà una gran part de les muralles que envoltaven el monestir i es creà la vila de Vallbona de les Monges, que poblaren amb els habitants del poble veí de Montesquiu, el qual quedà abandonat. Als segles XVII i XVIII, foren de crisi i decadència a causa de conflictes i de guerres. El

1835, el monestir se salvà de la desamortització i la vida monàstica va continuar. La Guerra Civil obligà les monges a abandonar el monestir, que va sofrir importants destruccions. L'any 1986, es varen iniciar unes grans obres de restauració que, més endavant, permeten reprendre la vida monàstica. Actualment hi ha una petita comunitat composta per vuit monges.

VALLBONA DE LES MONGES. Claustre del monestir.

El conjunt monàstic segueix els sistemes arquitectònics clàssics cistercencs dels segles XII i XIII, és a dir l'estil de transició del romànic al gòtic, llevat de les construccions posteriors que ja són plenament gòtiques. L'església és de planta de creu llatina, d'una sola nau bastant llarga, capçada per un transsepte, un absis central i dues absidioles, tots tres carrats. Les cobertes són totes amb volta apuntada. En el centre del creuer s'alça, sostingut per trompes, un bonic cimbori octogonal amb finestres ogivals, cobert amb volta de creueria i al seu damunt hi ha la campana de les hores. Al mig de la

El conjunt monàstic segueix els sistemes arquitectònics clàssics cistercencs dels segles XII i XIII, és a dir l'estil de transició del romànic al gòtic, llevat de les construccions posteriors que ja són plenament gòtiques. L'església és de planta de creu llatina, d'una sola nau bastant llarga, capçada per un transsepte, un absis central i dues absidioles, tots tres carrats. Les cobertes són totes amb volta apuntada. En el centre del creuer s'alça, sostingut per trompes, un bonic cimbori octogonal amb finestres ogivals, cobert amb volta de creueria i al seu damunt hi ha la campana de les hores. Al mig de la

VALLBONA DE LES MONGES. El campanar des del claustre.